

Як ходити до музею
Йохан Ідема

Тридцять дві поради дає нідерландський письменник і арт-консультант Йохан Ідема читачам, спраглим мистецьких вражень. Як найкраще скористатися знаннями музейних доглядачів? Чому ваша дитина – ідеальний гід? Чи справді портрети давніх майстрів – це прообраз сучасних селфі?

Відповідаючи на такі несподівані питання, його книжка стає інструкцією з перетворення нудного блукання музейними залами на захопливу подорож, сповнену яскравих емоцій.

Йохан Ідема

Як ходити до музею

Copyright © 2014 Johan Idema

Concept and text: Johan Idema

© О. Якименко, пер. з англ., 2019

© «Фабула», макет, 2019

© Видавництво «Ранок», 2019

* * *

Шановний читачу!

Спасибі, що придбали цю книгу.

Нагадуємо, що вона є об'єктом Закону України «Про авторське і суміжні право», порушення якого карається за статтею 176 Кримінального кодексу України «Порушення авторського права і суміжних прав» штрафом від ста до чотирьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, з конфіскацією та знищенням всіх примірників творів, матеріальних носіїв комп'ютерних програм, баз даних, виконань, фонограм, програм мовлення та обладнання і матеріалів, призначених для їх виготовлення і відтворення. Повторне порушення карається штрафом від тисячі до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або позбавленням волі на той самий строк, з конфіскацією та знищенням всіх примірників, матеріальних носіїв комп'ютерних програм, баз даних, виконань, фонограм, програм мовлення, аудіо – і відеокасет, дискет, інших

носіїв інформації, обладнання та матеріалів, призначених для їх виготовлення і відтворення. Кримінальне переслідування також відбувається згідно з відповідними законами країн, де зафіксовано незаконне відтворення (поширення) творів.

Книга містить криптографічний захист, що дозволяє визначити, хто є джерелом незаконного розповсюдження (відтворення) творів.

Щиро сподіваємося, що Ви з повагою поставитеся до інтелектуальної праці інших і ще раз Вам вдячні!

ПЕРЕБУВАЮЧИ ВІЧ-НА-ВІЧ ІЗ ТВОРОМ МИСТЕЦТВА, МИ ЧЕКАЄМО, АБИ ЩОСЬ ВІДБУЛОСЯ. ОПИНІВШИСЬ У МУЗЕЙНІЙ ЗАЛІ, ВИ ЛИШАЄТЕСЬ НАОДИНЦІ З СОБОЮ, АДЖЕ ІДЕЯ МУЗЕЮ В ТОМУ, ЩО АКТ СПОГЛЯДАННЯ МИСТЕЦТВА НЕ ПОТРЕБУЄ ПОЯСНЕНЬ.

НЕ ВАЖЛИВО, ЧИ ТВІР Є ШЕДЕВРОМ, НАСПРАВДІ, МАЄ ЗНАЧЕННЯ ЛИШЕ ТЕ, ЧИ МОЖЕ ВІН ЗАВОЛОДІТИ ВАШОЮ УВАГОЮ.

ЧОМУ БЛУКАННЯ ГАЛЕРЕЯМИ НЕЗРОЗУМІЛИМ ЧИНОМ ВИСНАЖУЄ ВАШІ М'ЯЗИ, ХОЧ БИ ЯКОЮ ЧУДОВОЮ БУЛА ЕКСПОЗИЦІЯ?

ПОСЛУХАТИ СИМФОНІЮ МОЖНА ЗА СОРОК ХВИЛИН, ПОДИВИТИСЯ ФІЛЬМ – ЗА ДВІ ГОДИНИ, А МУЗЕЙ ДОЗВОЛЯЄ ВАМ ВИРІШУВАТИ, ЯК БАГАТО ЧАСУ ВИ ПРОВЕДЕТЕ НАОДИНЦІ З ТВОРОМ МИСТЕЦТВА.

Вступ. Годі блукати, починайте діяти

Якби не білий куб, цієї книжки не було б написано. Тому важливо, аби ви дещо про нього дізналися.

Коли білий куб уперше з'явився в 1970-х роках, передбачалося, що це буде великий, чистий, нейтральний, – а отже, бездоганний, – білий простір. Місце, вільне від контексту. Усередині білого куба мали бути лише ви і твори мистецтва, без жодних перешкод між вами, наодинці, у тиші. Але щось пішло не так: білий куб перетворився на самоціль. Він став приводом для музеїв і митців зосередитися на чистому мистецтві. У результаті замкненість білого куба перетворилася на ізоляцію, його чистота – на стерильність, а художні музеї загалом – на приміщення, подібні до лабораторій. Замість того щоб бути лише простором, білий куб став одним зі способів презентації мистецтва. І цей спосіб дотепер значною мірою формує ваш досвід відвідування музеїв.

Можна подумати, що зараз, майже п'ятдесят років по тому, багато що змінилося. Погляньте лишень на всі дивовижні музеї, збудовані чи відреставровані за цей час, скажуть фахівці музейної справи. І вони матимуть рацію: у деяких з білих кубів тепер є вікна, інші можуть похвалитися видатними архітектурними рішеннями. Однак незмінним лишається етикет, якого дотримуються в музеях, коли «подають» нам розміщені в них мистецькі твори. У той час як мистецтво за останні півстоліття оновилося у безліч способів – стало більш різноманітним, складним і абсурдним, ніж будь-коли до того, – музеї й надалі демонструють його так само монотонно й мінімалістично. Це спонукало знаменитого арт-колекціонера Чарлза Саатчі висловитися про білий куб як про «відсторонений» і такий, що «викликає занепокоєння своєю старомодністю та банальністю». І з часом ситуація лише погіршується, адже схоже на те, що білий куб тепер вважають єдиним способом презентації мистецтва.

Пересування від одного мистецького твору до іншого

Надмірна чистота шкодить музею. Мистецтво потребує зв'язку з реальним світом, аби набути значення. «Це не означає, що на твори мистецтва треба дивитися лише в поруйнованих і безладних середовищах, – справедливо зауважує арт-критик Джеррі Салц. – Але існують інші способи, і це стосується як простору, так і поведінки». Парадоксальним чином ясність і строгість більшості художніх музеїв майже не дозволяють їм тлумачити мистецтво чи вводити його в контекст. Чисті стіни і тиша не дають можливості для справжньої розповіді, діалогу, перформансу, вечірки чи будь-яких інших заходів, що допоможуть вам зрозуміти та оцінити мистецтво. Тим часом це може бути своєрідним орієнтиром, що потрібен нам, аби вільніше почуватися в музеї.

Більшість фахівців і аматорів музейної справи широко вірять у білий куб. Вони гадають, він спонукає до найкращого способу взаємодії з мистецтвом. Однак існує значно численніша група музейних відвідувачів, які вважають інакше. Вони заходять до музею з надією й навіть очікуванням, що здобудуть тут цінний досвід. У музеї ми можемо спостерігати, як вони пересуваються від одного мистецького твору до іншого, присвячуючи близько десяти чи двадцяти секунд кожному об'єктові експозиції. Їхні обличчя виражають зацікавлення, та водночас і втому. Постежте за ними трохи довше, і ви помітите, що багато хто з них видається розгубленим, приголомшеним, збитим із пантелику і навіть знудженим. «Наше знайомство з мистецтвом не завжди відбувається так добре, як могло б, – зауважує філософ Алан де Боттон. – Той спосіб, у який істеблішмент презентує нам мистецтво, не заохочує нас до взаємодії з мистецькими творами».

Ви можете взяти ініціативу у свої руки

Музей – це найвідповідніше місце для формування наших уявлень про мистецтво. Чому ж тоді існує так багато чудових книжок із коротким оглядом історії мистецтва, але жодна не розповідає, як із найбільшою користю для себе використати можливості музею? Наша взаємодія з мистецькими творами може приносити нам справжнє задоволення і навіть осяяння. Але не дозволяйте ввести себе в оману. Не варто думати, що простого перебування в музеї разом із видатними творами і їх споглядання достатньо, щоб здобути осмислений мистецький досвід. Для цього ви повинні встановити особистий зв'язок із мистецтвом, певним чином його зрозумівши чи зазнавши його впливу. У багатьох із нас ця іскра не спалахує сама по собі. Ви можете сподіватися, що музей вам у цьому допоможе, проте умови білого куба часто справляють протилежний ефект: вони не дозволяють нам зробити свій досвід осмисленим.

Проте є й добра новина: багато в чому ви можете взяти ініціативу у свої руки і самотужки формувати власний мистецький досвід. Можливо, музеї мають вагомі підстави презентувати мистецтво саме так, однак лише від вас залежить, як ви його сприйматимете. Нехай музеї мистецтва на вигляд і за відчуттями схожі на стерильний білий простір, та це не означає, що ви мусите діяти відповідно. Насправді, щоб зробити відвідини змістовними, вам краще дотримуватись іншого підходу. Саме про це наша книжка: вона пропонує новий погляд на те, як поводитись із творами мистецтва, щоб ваш візит до музею залишив незабутнє враження.

Трохи зухвальства та креативності

Незалежно від того, чи ви постійний відвідувач, чи початківець, ця книжка пропонує свіжий погляд на художній музей. Вона продемонструє сенс і абсурдність музейного етикету. З її допомогою ви здобудете трохи більше

контролю над ситуацією й у такий спосіб подолаєте труднощі, які ставить перед нами білий куб. Адже звична поведінка в музеї – «йти повільно, але не зупинятися», як висловила письменниця Гертруда Стайн, рідко буває найбільш результативною.

Дізнайтесь, як музейні доглядачі можуть стати вам у пригоді. Вивчіть просте правило, яке дозволить відрізнити добре мистецтво від поганого. Відкрийте для себе здатність дітей показати вам відблиски великого світу, приховані за мистецькими творами. Прагнення задовольнити свій інтерес спонукатиме час від часу сходити з протоптаної стежки, коли вам захочеться взяти на себе ініціативу або ж у вас виникне якась цікава думка. Ця книжка показує, як, виявивши трохи зухвальства та креативності, ви можете знайти ті нові й захопливі способи взаємодії з мистецтвом, що зроблять ваш візит до музею справді результативним.

Книжка «Як ходити до музею» створена як практичний і водночас цікавий посібник, призначений для допитливого та рішучого відвідувача музеїв. Сподіваємося, вона дасть вам натхнення, щоб зробити художній музей місцем, сповненим життя, і джерелом задоволення. Мені б хотілося, щоб ви не просто прочитали книжку, а, радше, почали діяти відповідно до висловлених у ній ідей. Адже художній музей, зрештою, є тим, чим ви його зробите.

Як читати цю книжку

Надати змістовності вашому перебуванню в музеї – не означає зробити щось правильно. Скоріше це означає робити багато речей інакше. Тому й книжка не написана як один суцільний текст, який ви мусите прочитати від початку до кінця. Натомість у ній 32 поради – або, якщо хочете, стратегії відвідувача, – які допоможуть зробити ваші відвідини більш осмисленими.

Мета кожної поради – надихнути або спонукати вас оцінити, як ви поводитися в музеї досі, та з'ясувати, які ви маєте можливості поводитися інакше. Деякі з цих підказок стосуються внутрішнього облаштування музею, інші зосереджені на тому, як дивитися на твори мистецтва та як взаємодіяти з іншими відвідувачами. Для зручнішого читання стратегії пронумеровані, але не класифіковані. Ви вільні читати їх у тій послідовності, яка вам більше до вподоби.

1. Як вигідно скористатися знаннями музейного доглядача. Очі музею

Парадоксальність роботи доглядача полягає в тому, що він є найбільш видимим працівником музею і водночас його найчастіше не помічають. Можливо, так відбувається, бо ми схильні сприймати доглядачів, які нерідко стоять мовчки з кам'яним виразом обличчя, скоріше як машини, аніж як живих людей. Це прикрі непорозуміння. «Музейні доглядачі знаходять тих, хто заблукав, спрямовують розгублених і рятують малюків від зіткнення з нерухомими скульптурами», – так характеризує значення цих працівників музею журналіст Девід Волліс. Щоб дати раду тим, хто обмацує картини, контрабандистам газованих напоїв і самопроголошеним арт-критикам, доглядачі мусять бути водночас пильними, як офіцери поліції, та співчутливими, як вихователі дитсадка.

Кінець ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, купив полную легальную версию (https://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=48944610&lfrom=362673004) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.